

Умовні скорочення

САІ   слов'янське автохтонне власне особове ім'я
                 церковне [ім'я]

Любов Осташ (Львів)

СУФІКСИ З ПРИГОЛОСНИМ –k– У ЧЕСЬКИХ ВЛАСНИХ ОСОБОВИХ ІМЕНАХ СЛОВ'ЯНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

In the present article we have analyzed suffixes –ek, –ik, –k-a, –k-o, which form part of the official versions of Czech proper names of the Slavonic origin.

Slavonic autochthon names with these forms in the Czech anthroponimics, as for their quantity, occupy the third place after analogous names with the suffixes –an and –oř. We have researched a word-forming structure of the names with these suffixes, their stems as well as suffixes' valence.

Для творення власних особових імен чеська антропонімія активно використовує лексико-семантичний і морфологічний способи. У морфологічному способі словогвору розрізняємо імена, що виникли внаслідок усічення, і імена, утворені усічено-суфіксальним способом. З допомогою останнього утворена кількісно найбільша група імен. Об'єктом нашого дослідження є офіційні варіанти чеських власних особових імен слов'янського походження. Чеська антропонімія широко використовує в офіційному іменнику відкомпозитні і відделелативні деривати. Вони характерні як для чоловічих, так і для жіночих імен.

Офіційні варіанти, які аналізуємо в статті, позбавлені будь-яких емоційних навантажень. Вони стилістично нейтральні. Про конотацію суфіксів говоримо лише у зв'язку з їхньою минулою роллю в системі чеської мови і з потребою мовного аналізу їх походження. Фактично ми говоримо про ті значення, які мали ці суфікси раніше, до набуття іменами з цими суфіксами (народними варіантами) статусу офіційних. Разом із тим слід мали на увазі, що ті самі суфікси, які сприймаються як нейтральні в офіційних іменах, у системі народного антропонімікону можуть творити емоційно забарвлені імена. Коли ж у деяких народних варіантах емоційний відтінок (напр., здрібнілості, пестливості) слабшає, вони починають виявляти тенденцію до переходу в розряд офіційних імен. На сучасному етапі найвиразніше таку тенденцію спостерігаємо в народних варіантах на –a, –ek, –k-a [15.29–30] (це один із шляхів повнствення офіційного чеського іменника). Наприклад, самотійними іменами й офіційними варіантами стали такі імена: чол. *Radek, Zbyněk, Zdeněk*, жіні. *Zdenka Zdeňka* [18.170–171]. Раніше вони були лише народними варіантами.

Як зазначає Ф. Славський, суфікси із приголосним –k– є однією з найчисленніших і найважливіших груп слов'янських суфіксів [20.89]. Досліджуваний матеріал дає змогу

говорити про суфікси **-ek**, **-ik**, **-k-a**, **-k-o**. Слов'янських автохтонних імен із ними у чеській антропонімії серед офіційних варіантів досить багато: разом за кількістю вони посідають третє місце після **-an-** і **-oš-**. На думку Я Свободи, імена з базовим приголосним **-k-** у минулому мали передусім значення здрібнілості [21:130]. Як побачимо далі, у тій чи іншій мірі це значення зменшеності, здрібнілості в чеському народному антропоніміконі вони зберігють і зараз

Суфікс -ek-. З допомогою суфікса **-ek** у чеській мові творяться іменники зі значенням зменшеності: **dárek, domek, stolek** || **dar, dům, stůl**. Цей же суфікс віддавна вживався і для творення питомих чеських імен, пор. старочеські *Bolek, Budek, Dobřek, Hrubek, Chotek, Chromek, Chudek, Milek, Radek, Sulek, Tyrdek* [23:257], *Lovek, L'ubek, L'úbek, Ludek, L'útek, Málek* [12:272, 278, 285, 293, 305] та ін. Із цих старочеських імен у сучасній мові функціонують лише деякі, наприклад, *Radek* [16], *Luděk* (БЗ). Частина інших стали прізвищами *Chotek* (< *Chotibor*), *Vacek* (< *Váca, Václav*) [17:14–15], *Velek* (< *Velislav, Velemír*) [19:263]. Однак цей суфікс продуктивний і зараз, вживаючись не лише в офіційному антропоніміконі, а й дуже активно творячи велику кількість народних варіантів: *Milek* (< *Miloň, Miloslav, Miloš*), *Svatek* (< *Svatobor, Svatomír*), *Vítek* (< *Vít, Vítěslav*) тощо.

До групи офіційних варіантів із суфіксом **-ek** належать: *Bolek, Borek, Bořek, Božek, Broněk, Břeněk. Daněk, Darek, Jarek, Lešek, Leszek, Lud'ek, Luděk, Malek, Měšek, Mirek, Mírek, Přemek, Radek, Ranek, Slávek, Stašek, Věnek, Věněk, Věrek, Vítek, Vladek, Vladěk, Zbyněk, Zbyňek, Zbyszek, Zdenek, Zdeňek, Zdeněk, Zděnek, Zděněk, Zlatěk*. За винятком *Ranek*, решта утворені від першої або другої основ імен-комполітів. *Boř[ivoj]*, *Boř[islav]* + суфікс **-ek** → *Bořek* (його фонетичний варіант *Borek*); *Bož[etěch]*, *Bož[idar]*, *Bož[islav]* + суфікс **-ek** → *Božek*, це ім'я є також народним варіантом імен, що починаються на **Bohu-** (*Bohuslav* та ін.); *Bron[islav]* + суфікс **-ek** → *Broněk*, *[Boži]dar* + суфікс **-ek** → *Darek*; *Jar[mil]*, *Jar[omír]*, *Jar[oslav]* + суфікс **-ek** → *Jarek*; *Lešek, Leszek* вважається польським за походженням іменем, зіставляється з *leśt* „хитрість”, ім'я тлумачиться як *lstivý* „підступний, хитрий” [10:287, 299; 16:122], пор. польське *łścić* „діяти хитро, підступно” [13:209]. Мова йде про скорочення давніх імен *Lstimir* (польське *Lścimir*) і *Lstislav* (польське *Lścislav*); *Lud[ivoj]*, *Lud[omír]*, *Lud[oslav]* + суфікс **-ek** → *Lud'ek, Mir[oslav]* + суфікс **-ek** → *Mirek*; *Přem[ysl]* + суфікс **-ek** → *Přemek*; *Rad[oslav]*, *Rad[omír]* + суфікс **-ek** → *Radek*. *Ranek* вважається запозиченням з південнослов'янських мов, зіставляється з *ranō*, однак, зважаючи на основу *ran-* в імені *Ranko*, ім'я *Ranek* виникло пізніше з допомогою суфікса **-ek** (див. *Ranko*). Варіант *Slavek* утворився від імен, які закінчувалися або починалися на **-slav-**: *[Stan]slav, Slav[omír]* + суфікс **-ek** → *Slavek*, *Věn[ceslav]* + суфікс **-ek** → *Věnek, Věněk*; *Vit[ězslav]* + суфікс **-ek** → *Vítek, Vlad[an]*, *Vlad[islav]* + суфікс **-ek** → *Vladek, Vladěk*; *Zby[hněv]* + суфікс **-ň** + суфікс **-ek** → *Zbyňek, Zbyněk*, *Zby[hněv]* + суфікс **-š** + суфікс **-ek** → *Zbyšek*; *Zde[slav]* + суфікс **-n/-ň** + суфікс **-ek** → *Zdeněk, Zdenek, Zdeňek, Zděnek, Zděněk, Zlat[an]*, *Zlat[omír]* + суфікс **-ek** → *Zlatěk*

Суфікси -ik/-ík, -ič/-ič. З допомогою суфікса **-ik/-ík** у чеській мові творяться іменники зі значенням зменшеності: **dolík, koník, nožík, vozík** || **důl, kůn, nůž, vůz**. Цей же суфікс вживався і для творення питомих чеських імен, пор. старочеські *Sulík, Velík* [23:257]. Загалом цей суфікс спільний для апеллятивного (**orel** – **orlík**) і для антропонімічного словотвору (*Jiří* – *Jiřík*). У народному антропоніміконі він бере участь у творенні здрібнених імен [15:29–30]. У сучасному чеському антропоніміконі вживаються такі офіційні варіанти імен з цим суфіксом: *Bořík, Božík, Bystrík, Mlýk, Vlastík, Vlastík, Zdík*. В основі цих імен містяться переважно компоненти імен-комполітів: *Boř[islav]*, *Boř[ivoj]*, + суфікс **-ík** → *Bořík*,

Bož[etěch], Bož[idar], Bož[islav] + суфікс -ik → Božik, Vlast[imil], Vlast[imír], Vlast[islav] + суфікс -ik/ik → Vlastik, Vlastik; Zdi[slav] + суфікс -ik → Zdik.

Фонетичним варіантом суфікса -ik є суфікс -ič/-íč, з допомогою якого творяться чоловічі імена *Milic, Milič* [16:131].

Суфікс -k-a. Суфікс -ik-a. Суфікс -ic-a (<*ik-a). Суфікс -k-a активний і в апеллятивному, і в антропонімному чеському словотворі. При наявності багатозначних апеллятивних афіксів можна при творенні антропонімів, звичайно, використати лише деякі значення формантів. Наприклад, з допомогою суфікса -k-a твориться 12 різних семантичних груп апеллятивних назв (осіб, звірів, рослин, предметів та ін.) [25:758] Антропонімний же словотвір використовує суфікс -k-a для творення жіночих форм імен від чоловічих (*Jindřich Jindřiška*) і зменшувальних форм (*Soňa - Soňka*).

Значення здрібнлості, якого суфікс -k-a надає загальним словам та власним особовим іменам (*ruka - ručka; Helena - Helenka*), в деяких лексемах може слабнути, і вони стають нейтральними словами (*hrdlička* "горлиця, горличка"; *Radka*) [15:30]. Із суфіксом -k-a у чеському і українському антропоніміконі творяться чимало народних варіантів жіночих імен. Частина з них проникла у чехів в офіційний вжиток. Серед САІ знаходимо такі жіночі імена із суфіксом -k-a: *Diviška, Doubravka, Lud'ka, Mirka, Radka, Slávka, Vlad'ka*. Крім цих імен, наявних у нормативних словниках, у чехів функціонують як документальні ще немало імен із суфіксом -k-a: *Bělnka* (< *Běln[a]*), *Běluška* (< *Běluš[e]*), *Blažejka* (< *Blažej[a]*), *Blaženka* (< *Blažen[a]*), *Bohunka, Bohuňka* (< *Bohun[a]*), *Bohuška* (< *Bohuš[a]*), *Boriska* (< *Borislavaj*), *Boriška* (< *Boriš[a]*), *Boženka* (< *Božen[a]*), *Branka* (< *Bran[imíra, Bran[islava]*), *Cvetanka* (< *Cvetan[a]*), *Danička* (< *Danic[a]*), *Danku* (< *Dan[a]*), *Daňku* (< *Daň[a]*), *Danuška* (< *Daniš[a]*), *Darinka* (< *Darín[a]*), *Darka* (< *Dar[a]*), *Daruška* (< *Daruš[e]*), *Dašenka, Dášenka* (< *Dašen[a]*), *Desanka* - безпосередньо у формі *Десанка* (< *Десана* < *Дєс[a]* + -ан-a) запозичене з болгарської мови [6:78], пор. твкож хорватське жіноче ім'я *Desanka* [22:72], *Dobřenka* (< *Dohřen[u]*), *Dobruška* (< *Dohruš[a]*, *Dohruš[e]*), *Doubravka* (< *Doubrav[a]*), *Drahuška* (< *Drahuš[a]*), *Dušanka* (< *Dušan[a]*), *Jarka* (< *Jar[a]*), *Jarmilka* (< *Jarmil[a]*), *Jaruška* (< *Jaruš[e]*), *Jasněnka* (< *Jasněn[a]*), *Jasnuška* (< *Jasnuš[e]*), *Kalinka* (< *Kalm[a]*), *Květuška* (< *Květuš[a]*), *Lad'ka* (< *Lad[islava]*), *Laduška* (< *Laduš[e]*), *Liběnka* (< *Liběn[a]*), *Liborka* (< *Libor[a]*), *Libuška* (< *Libuš[a]*), *Lidka* (< *Lid[a]*), *Liduška* (< *Liduš[e]*), *Luběnka* (< *Luběn[a]*), *Luděnka* (< *Luděn[a]*), *Lud'ka* (< *Lud'[a]*), *Miládka* (< *Milad[a]*), *Milanka* (< *Milan[a]*), *Milenka* (< *Milen[a]*), *Milka* (< *Mil[a]*), *Miluška* (< *Miluš[a]*, *Miluš[e]*), *Mirka* (< *Mir[a]*), *Miruška* (< *Miruš[a]*), *Nadějka* (< *Naděj[e]*), *Naděnka* (< *Naděn[a]*), *Nadka* (< *Nad[a]*), *Nedjalka* - безпосередньо у формі *Недялка* (< *Недяла* < *Недєля* < *недєля* "(дєнь тижня) неділя" [6:139]) запозичене з болгарської мови, *Nevenka* (< *Neven[a]*), *Pěvuška* (< *Pěvuš[e]*), *Radanka* (< *Radan[a]*), *Radka* (< *Rad[mila, Rad[oslava]*), *Raduška* (< *Raduš[e]*), *Slavěnka* (< *Slavěn[u]*), *Slávinka* (< *Slávin[u]*), *Slavka* (< *Slav[a]*), *Slávka* (< *Sláv[a]*), *Slobodanka* - безпосередньо у формі *Slobodanka* (< *Slobodana*) запозичене з хорватської мови [22:311], *Snežanka* (< *Snežan[a]*), *Stanka* (< *Stan[a]*), *Stojanka* (< *Stojan[a]*), *Svatuška* (< *Svatuš[e]*), *Světuška* (< *Světuš[a]*), *Václavka* (< *Václav[a]*), *Věduška* (< *Věduš[e]*), *Věduška* (< *Věduš[e]*), *Věruška* (< *Věruš[e]*), *Veska* - пор. чеське *Vesna* + суфікс -k-a, причому самі чеські антропонімісти вбачають у цьому імені запозичення з південнослов'янських антропонімій, зокрема з сербської [18:203], сербської і хорватської [16:305]; даний народний варіант ще можна розглядати як болгарський дериват *Běska* < *Běc[a]* [6:63], *Vierka* (< *Viera*), *Vítězka* (< *Vítěz[slava]*), *Vladěnka* (< *Vladěn[a]*), *Vladka* (< *Vlad[a]*), *Vojtěška* (< *Vojtěch[a]*).

Zbyňka (<*Zbyhñěva*) + суфікс -ñ- + суфікс -k-a) або *Zby[h]ň[eva]* + суфікс -k-a, пор. також чоловіче ім'я *Zbyňek* (<*Zbyhñěv*), *Zbyška* (<*Zbyšlava*) + суфікс -š- + суфікс -k-a, *Zdenka* (<*Zden[a]*), *Zděňka* (<*Zděň[a]*), *Zdeňka* (<*Zdeň[a]*), *Zdravka* – пор. болгарське жіноче ім'я *Zdràvka* (<*Zdràv[a]* – [6·98]), *Zlatenka* (<*Zlaten[a]*), *Zlatka* (<*Zlat[a]*), *Zlatuška* (<*Zlatuš[a]*, *Zlatuš[e]*), *Zorka* (<*Zor[a]*), *Želka* (<*Žel[mira]*)

Нотуємо також офіційні варіанти із суфіксом -k-a у складі поліморфемних суфіксів *Vlast[a]* + -ič-k-a → *Vlastička*; *Dobr[a]* + -un-k-a → *Dobrunka*, *Lid[a]* + -un-k-a → *Lidunka*, *Sněž[ana]* + -en-k-a → *Sněžěnka*; *Rad[a]* + -ěn-k-a → *Raděnka*; *Rad[a]* + -oj-k-a → *Radojka*

Суфікс -k-a знаходимо і в жіночих варіантах імен-композицій: *Blahoslávka*, *Bohdanka*, *Bohumilka*, *Bohuslávka*, *Daliborka*, *Mirolávka*, *Václavka*, *Vojtěška*

В українців у список офіційних потрапили лише кілька колишніх народних варіантів від церковно-християнських імен: *Маланка*, *Палажка*. У цей список жіночі народні варіанти із суфіксом -k-a не потрапляють із-за відчутної в багатьох таких іменах конотації: суфікс -k-a, приєднаний до повних форм імен, надає їм відтінку пестливості (*Світлана* – *Світланка*) або частково (в розмовному мовленні) згрубілості (*Віра* – *Вірка*), а до усечених – згрубілості (*Надія* – *Надька*). Разом із тим деякі дослідники не виключають, що певні імена такого типу сприймаються вже настільки нейтрально, що вони можуть ставати офіційними варіантами. Зокрема, Л. Белей пропонує до офіційного вживання такі жіночі імена із суфіксом -k-a: *Богданка*, *Дзвінка*, *Златка*, *Любка*, *Мирка*, *Радка*, *Святка*, *Славка* (1:87, 91, 98, 101, 105, 106).

Однак дані пропозиції ще не стали узусом, не кажучи вже про норму. Відсутність соціологічних досліджень на цю тему не дає змоги визначити, як до таких порад ставляться самі мовці

Сучасні чеські імена з суфіксом -ik-a: жін. *Velika*, *Zorika* Імена з суфіксом -ic-a також жіночі *Dragica*, *Duřica* *Ljubica*, *Lubica*, *L'ubica*, *Ľubica*, *Milica*, *Rosica*, *Slavica*, *Zlatica*, *Zorica*. Деякі з них прийшли в чеську антропонімію від південних слов'ян, в основному від сербів і хорватів. Пор. також *Драгича* (<*Драг[a]* + -иц-а), *Зорича* (<*Зор[a]* + -иц-а) (5:181, 216). Фонетичним варіантом цього суфікса у чеській антропонімії уже починає виступати суфікс -ic-e, створений на чеському мовному ґрунті: *Milice*, *Zlatice*, пор. -uš-a, яке перейшло в -uš-e (*Libuša* – *Libuše*). Разом із тим слід сказати, що жіночі імена із суфіксом -ic-a/-ic-e існували у чеській мові і раніше. Вони фіксуються у писемних пам'ятках з XI–XIII ст.: *Bratice*, *Budica*, *Chvalicě*, *Dalice*, *Dobřicě*, *Milica*, *Vlastica*; *Golicě*, *Holicě*, *Malica*, *Malice* [14: 99, 101].

Ім'я *Milica* вважається варіантом чеського імені *Milena* Загалом суфікс -ic-a – пізніше утворення від первісного суфікса -ik-a (результат 3-ї палаталізації), який ще у праслов'янську епоху брав участь у творенні як апелютивів, так і особових назв. В апелютивах цей формант зберігся в багатьох слов'янських мовах, в тому числі в російській, а в особових назвах – переважно в південних слов'ян [20:91–92]. В українському імені *Милиця* цей суфікс (укр. варіант -иц'-а) разом із іменем також прийшов від південних слов'ян: сербське, болгарське від основи *мил-* [9:162].

Поширеність жіночих антропонімічних суфіксів у слов'янських мовах віддзеркалює загальне становище з аналогічними суфіксами в апелютивній лексиці. Основними фемінізуючими суфіксами у слов'янських мовах в апелютивній лексиці є форманти -k-a і -ic-a, які виразно диференціювалися за територією активного вживання: суфікс -ic-a (<*-ik-a) поступився в активності перед -k-a у західно- та східнослов'янських мовах і став

основним у південнослов'янських мовах, зокрема у сербській і хорватській (у словенській частини є дублети *-ic-a* і *-k-a*, у болгарській *-иц-а* активний нарівні з *-k-a*) [2:139-140]. Отже, порівняно невелика кількість жіночих імен із суфіксом *-ic-a* (укр. *-иц-я*) у чеській і українській мовах закономірна, підкріплена тими ж тенденціями в апелативній лексиці. Відповідно, чеське ім'я *Milica*, українське *Милиця* цілком слушно розглядаються дослідниками як запозичення із південнослов'янських мов.

Суфікс *-k-o*. Гіпокористики на *-k-o* представлені у народних антропоніміконах більшості слов'янських мов. Винятком є російська мова, де імена на *-k-o* з XVI ст виходили із ужитку, поступово замінюючись іменами на *-k-a*.

У сучасній чеській мові до офіційних варіантів потрапили такі імена з цим суфіксом чол. *Boško, Branko, Danko, Darko, Cvetko, Jarko, Milenko, Milko, Mirko, Radko, Rajko, Ranko, Ratko, Slavko, Slávko, Stanko, Trajko, Vladko, Vladko, Vratko, Zdenko, Zdeňko, Zdravko, Zlatko, Zvonko, Žurko, Željko, Živko*. Шляхи цих імен в чеську антропонімію неоднакові, оскільки частина з них – цигомі утворення, а деякі прийшли з південнослов'янських мов. Зокрема *Rajko* вважається болгарським, сербським і хорватським варіантом імені *Radko* [16:150], пор популярне болгарське чоловіче ім'я *Раїко* < *Радко* (*Радько*) зі зміною *д'* на *й* [5:419], *Ranko* – у чехів це нове ім'я, південнослов'янське за походженням. У болгарській мові основа *Ran-* пов'язана з іменем *Храно* (< *Хранимир, Хранислав*), яке після занепаду початкового *х-* переосмислилося і стало пов'язуватися з прислівником *рано* "рано" (5:421), а також з усіченням народного варіанта церковного імені: *Ran* < *Петран* [6:154]. У чеській мові ім'я *Ranko* тлумачиться як *raný (člověk)* "рання людина", основа *Ran-* пов'язується з іменником *ráno* "ранок": *ran[ɔ] + -k-o → Ranko*. *Darko* чеські дослідники вважають південнослов'янським запозиченням і пов'язують з *žar, žárny* "жар; жаркий, гарячий". Болгарське ім'я *Жарко* є здрібненим варіантом від *Жаро*, яке в свою чергу походить від апелатива *жар* (пор. також *Жего* і *Огньо*) [5:202]. Ім'я *Trajko* можна пов'язати з болгарським іменем *Трайко* < зменш від *Траїю*, яке є побажанням – "да трає, да живе довго": нехай триває, нехай живе довго [5:492]. від стболг. *траяти* "ставам тверд, процвітаю" тривати, продовжуватися, процвітати, побажальне "да трає, устоява на труднощі и болести в живота": нехай витримує, долає в житті труднощі і хвороби [6:178]. Ім'я *Cvetko* також має відповідник у болгарській антропонімії: *Цвєтко* – від *цвет-k-o* [5:527].

Словова ірна структура решти імен така: *Bran[imír] + -k-o → Branko; Dar[ek]* (< *CAI Božidar*) + *-k-o → Darko; Jar[omír], Jar[oslav] + -k-o → Jarko; Mil[orad]* (та інші імена, що починаються на *Mil-*) + *-k-o → Milko; Mir[oslav] + -k-o → Mirko; Rad[omír] Rad[oslav] + -k-o → Radko; Slav[omíl]* (та інші імена, що починаються на *Slav-*) + *-k-o → Slavko* пор також сербське *Slavko; Stan[islav] + -k-o → Stanko; Vlad[an], Vlad[imír] + -k-o → Vladko; Vrat[islav] + -k-o → Vratko; Zden[ěk] + -k-o → Zdeňko; zdráv* (коротка форма прикметника *zdravý* "здоровий" – [24:1742] + *-k-o → Zdravko*; пор. також болгарське *Здр̀авко* [5:212]; *Zlat[oslav] + -k-o → Zlatko*, тлумачиться як *zlatý* "золотий", *Zvon[imír] + -k-o → Zvonko; Živ[an] + -k-o → Živko* або *živ* (коротка форма прикметника *živý* "живий" – [24:1793] - *-k-o → Živko*, пор. також болгарське *Живко* [5:204].

В українській мові цей суфікс досить активний в народному антропоніміконі. Досить сказати, що у словнику Л.Г. Скрипник і Н.П. Дзятківської [9] біля слов'янських автохтонних імен, які подані як офіційні варіанти, знаходимо 44 розмовні нейтральні і здрібнені варіанти від цих імен із суфіксом *-k-o*: *Богдан* (*Богданко*), *Богуслав* (*Славко*), *Борис* (*Бориско*), *Броніслав* (*Бронько*), *В'ячеслав* (*В'ячко*), *Любомисл* (*Любко*), *Мирослав* (*Мирко*), *Святослав* (*Святко*) і т.д. Але в офіційний вжиток потрапили одиниці, в основному похідні від

християнських імен, напр.: *Васілько, Ілько, Левко, Оверко, Омелько, Онисько, Панько, Юрко* [9:46, 64, 71, 86, 90, 109]. Це, мабуть, пояснюється природою самого суфікса, коли деякі імена важко позбуваються відтінків здрібнілості, інколи – й експресивності. САІ такого типу як офіційні не вживаються, хоч пропозиції деяких антропонімів щодо цього існують: *Влашко < Благомир, Благослав; Вратко < Вратислав, Вячко < Вячеслав, Гоїко < Гоїмир, Гюслав, Ладко < Ладим, Ладимир, Любо < Любомир, Мирко < Мирослав, Любомир, Радко < Радимир, Радослав, Радивой; Святко < Святослав, Святополк, Славко < Борислав, Ярослав, Станко < Станіслав, Тишко < Тихомир, Ярко < Ярослав, Яромир* [1]. Із усіх вищезгаданих пропозицій нам трапилось лише одне ім'я: Кулешник *Ярко* Федорович (м. Львів). Стосовно можливостей офіційного використання імен із суфіксом **-к-о** серед антропонімів в Україні немає єдиної думки.

Як указує А. Мейє, основною роллю суфікса ***-к-о** у слов'янських мовах, як і в індоєвропейській, було поширення інших основ. "Цього способу поширення основ в історичну епоху слов'янських мов уже нема, але він застосовувався аж до епохи спільнослов'янської мови". пор. польське *zólto > zólt-k-o* [7:289–290].

В історичний період конотативне навантаження суфікса часто не відчувалося, що підтверджується текстами сербських і хорватських писемних пам'яток XII–XV ст. де одна й та ж особа називається повним іменем і гіпокористичним із суфіксом **-к-о** без будь-якого емоційного чи стилістичного відтінку. Функціональні ознаки суфікса **-к-о** в українців, як свідчить В. Сімович, у певні періоди історії української мови затемнювалися; в киеворуський період, на думку вченого, емоційне навантаження суфікса **-к-о** в антропонімах уже майже не відчувалося [8:317 і далі]. Нейтральними в експресивному відношенні є імена з морфемою **-к-о** в українських пам'ятках XIV–XV ст. [3:17] і в наступні періоди [11:59]. Разом з тим, не виключено, що і в той час, як і сьогодні, в розмовному мовленні деякі імена з суфіксом **-к-о** могли мати демінутивний відтінок. Парвиелі з сучасним мовленням, особливо діалектним, показують, що окремі імена з суфіксом **-к-о** мовці сприймають як нейтральні (*Тимко, Федько* стосовно дорослих людей), а інші – з певними пестливими відтінками (*Іванко, Семічко, Пилипко* – теж стосовно дорослих). Помітна ще така тенденція, суфікс **-к-о**, приєднаний до усечених імен, тяжіє до нейтральності, а присланий до повних – до емоційного відтінку. Суфікс **-к-о** в сучасному діалектному мовленні також активно використовується для позначення зменшеності, тобто при називанні дітей, і водночас для надання пестливої відтінку.

Отже, гіпотетично імена слов'янського походження із суфіксом **-к-о** в українців можуть з'явитися в офіційному вжитку. Але як буде насправді – покаже час. І річ не лише в тому, чи будуть вони у словниках. Важливим є сприйняття їх як офіційних з боку носіїв мови.

Як зазначає І.М. Желізняк, продуктивність суфікса **-к-о** у слов'янських мовах зберігається і в наш час, причому конотативність таких утворень очевидна. На її думку, антропонімні форми із суфіксом **-к-о** найімовірніше, демінутивні. Їх розвиток генетично пов'язаний з виникненням відповідних апелятивних форм, вони відзначаються меншим багатством функціонально-семантичних ознак [3:47–49].

У списку чеських офіційних власних особових імен нотуємо деривати, утворені з допомогою 41 суфікса, а також суфіксів-флексій **-а** та **-о**. Вони діляться на три виразно окреслені групи: а) поширені суфікси, які беруть участь у творенні великої кількості імен; б) суфікси із середньою активністю; в) рідкісні суфікси, які представлені невеликою кількістю імен. Останні переважно належать до давніх чеських суфіксів, активних у

минулому (напр., **-ot-a**), але зараз уже раритетних. Аналізовані у статті суфікси є в усіх вищезаданих групах. До групи поширених належать суфікси **-k-a** (бере участь у творенні 100 імен), **-ek** (37 імен), **-k-o** (28 імен). Трапляються серед них окремі імена, запозичені з інших слов'янських антропонімій. Наприклад, про суфікс **-k-a** в іменах *Nedjalka*, *Slobodanka*, *Veska* і *Zdravka* можна говорити опосередковано, бо вони перейшли в чеську антропонімію з цією готовою формою, а не під впливом чеської моделі. Чеські імена на **-k-a** активні, і відповідно чеський антропонімікон виявляє готовність прийняти імена з суфіксом **-k-a** з інших слов'янських антропонімій. Те саме можна сказати і про суфікс **-k-o**. У групі імен з цим формантом деякі – також перейняті з інших слов'янських антропонімій. Щоправда, кількість носіїв імен, які подає у зус, невелика.

До групи суфіксів із середньою активністю зараховуємо **-ik** (7 імен) та **-ic-a** (11 імен). До групи малопоширених належать суфікси **-ik-a** (2 імені), **-ic** (останній є фонетичним варіантом суфікса **-ik**) (2 імені).

Література

1. Бетей Л. Ім'я для дитини в українській родині. Словник-довідник. – Ужгород: «Просвіта», 1993 – 117 с.
2. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наук. думка, 1966 – 595 с.
3. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958 – 298 с.
4. Железняк И.М. Очерк сербохорватского антропонимического словообразования. Суффиксальная система сербохорватской антропонимии XII–XV вв. – К.: Наук. думка, 1969 – 130 с.
5. Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите. – София, 1969. – 627 с.
6. Ковачев Н.П. Честотно-тълковен речник на личните имена у българите. – София. Държавно изд-во «Д-р Петър Берон», 1987. – 216 с.
7. Мейе А. Обществянский язык. – М., 1951.
8. Сімович В. Українські йменники чоловічого роду на **-o** в історичному розвитку і освітленні // Праці Україн. педагогічного вис. ін-ту ім. М. Драгоманова у Празі – 1929. – Т. I – С. 305–369.
9. Скрипник Л.Г., Дзятківська І.П. Власні імена людей. Словник-довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Наук. думка, 1996. – 335 с.
10. Чесько-український словник. У 2-х т. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1988 – 481 с.
11. Шевцова В.О. Суфіксальний слововір особових чоловічих імен. На матеріалі середньонадніпрянських лівобережних пам'яток другої половини XVII – першої половини XVIII ст. // Мовознавство. – 1979. – № 2. – С. 57–61.
12. Gebauer J. Slovník staročeský. – Díl II – Praha: Academia, 1970 – 632 s.
13. Grzenia J. Słownik imion. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe PWN, 2002 – 362 s.
14. Karpluk M. Słowiańskie imiona kobiece. – Wrocław; Warszawa; Kraków: Wyd-wo PAN, 1961. – 180 s.
15. Knappová M. Rodné jméno v jazyce a společnosti. – Praha: Academia, 1989. – 204 s.
16. Knappová M. Jak se bude Vaše dítě jmenovat? – Praha: Academia, 2001 – 358 s.
17. Knappová M. Naše a cizí příjmení v současné češtině. – Liberec: TAX AZ KORT, 2002 – 256 s.
18. Kopečný F. Průvodce našimi jmény. – Praha: Academia, 1991. – 259 s.
19. Moldanová D. Naše příjmení. – Praha, 1983. – 289 s.

20. Słowski F. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego // Słownik prasłowiański. – T. 1 – Warszawa etc.: Wyd-wo PAN, 1974. – S. 43–141.
21. Svoboda J. Staročeská osobní jmena a naše příjmení – Praha, 1964. – 317 s.
22. Šimundić M. Rječnik osobnih imena. – Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1988. – 571 s.
23. Trávníček F. Mluvnice spisovné češtiny. – Praha. 1948. – S.223–431.
24. Trávníček F. Slovník jazyka českého. – Praha, 1952. – 1801 s.
25. Tvoření slov v češtině. 2. Odvozování podstatných jmen / Zpracoval kolektiv pracovníků Ústavu pro jazyk český ČSAV za redakce Dancš F., Dokulila M., Kuchaře J. – Praha. Nakladatelství ČSAV 1967. – 779 s.

Умовні скорочення

- БЗ – Блокнотні записи чеського антропонімного матеріалу. Виконала Остап Л.Р у 2002 р.
- САІ – Слов'янське автохтонне власне особове ім'я.

Світлана Павелко (Одеса)

ДИНАМІКА ЖІНОЧИХ ОСОБОВИХ ІМЕН М. КОСОВА

Dynamics of female proper names of the town of Kosov of the Ivano-Frankovsk region since 1880 till 1998 is investigated in the article. The material collected by means of continuous sample and represented by twelve chronological strates has permitted to follow objectively the qualitative and quantitative structure of the most widely-spread proper names of the region. It is noticed, that the concentration of names of this group has constantly decreased, which has resulted in expansion of the nominal repertoire.

Антропонімійна система певного історико-географічного регіону характеризується набором відповідних антропонімів. Їх склад та розвиток зумовлені різноманітними чинниками економічними, соціальними, побутовими, культурними, естетичними.

Предметом нашої уваги є один із розрядів антропонімійної системи — власні особові імена. Матеріалом для написання статті послужили імена 4917 дівчаток, що народилися у місті Косові Івано-Франківської області впродовж 1880 — 1998 рр. Цей матеріал був зібраний шляхом суцільної вибірки особових імен, який дозволяє об'єктивно прослідкувати реальну картину ім'янаречення в часі. Більш як сторічний проміжок за методикою В.Д. Бондалетова ми розділили на 12 хронологічних зрізів, з них 10 — десятирічні зрізи, 1 (перший) — одинадцятирічний, 1 (останній) — восьмирічний.

Ця стаття присвячена аналізу імен першої десятки. На думку вчених, "фундаментальна перебудова іменника полягає у корінних зрушеннях популярної частини іменника. Головне не у тому, що те або те ім'я використовується в даний період, а в тому, що його дають багатьом — кожному десятому або навіть кожному п'ятому новонародженому" [1: 148-149]. Цей процес тою чи іншою мірою властивий всім сучасним слов'янським антропосистемам. Його наслідки виражаються в існуванні тезок навіть у рамках невеликих комунікативних соціумів, постійно викликаючи потребу диференціації носіїв однакових імен [5: 3].